

Ф.: Стажты садып ап болур. Сектор: Соцполитики. Дата: 20.12.2018г.

перевод: Эргеп Стр.:160. Зам.ред.:_____. Гл.ред.:_____.

Стажты садып ап болур

Ниити тургускан пенсия назы-хары-биле херээжен кижилер 60, а эр улус – 65 харлыында кыраанының камгалалдыг пенсиязынче үнерде, ыяап-биле тодаргай күш-ажыл стажы херек. Ынчалза-даа херек кырында чамдык улус чогуур стажын ажылдап албаан болур. Шак бо айтырыгны шиитпирлеп алырынга эки медээ – «Россия Федерациязында албан пенсия камгаладылгазының дугайында» хоойлуже өскерилге киригени-биле 2019 чылдың январь 1-ден келир үдеги пенсиязынче эки-тура дадывырның хемчээлин эвээжеткени. Ол дээрге стаж болгаш пенсия баллдарын чиикке садып ап болуру-дур!

Амгы үеде бир чылдың дадывырын **2 МРОТ x 26% x 12** деп формула-биле санап турар. Акша-биле алырга ол бүдүн чылда 59 муң ажыг рубль-дир. Бо хире акша-биле стаж садып алыксаар кижилер көңгүс эвээш. Ынчангаш күрүне ооң чадазын кудуладыр дээн: 2019 чылдың январь 1-ден ийи МРОТ эвес, а чүгле **чаңгыс** МРОТ-ту санаашкыга алыр деп шиитпирлээн. Ынчап келирге, ол **35 муң** рубль апаар. Бо хире акшаны Пенсия фондузунга төлээш, кижини 2 баллды болгаш бир чылдың стажын алыр.

«Бүдүү» ажылдап чораан чамдык кижилер пенсиялаар үези чедип кээрге, стажы-даа, баллы-даа четпес боорга, камгалалдыг пенсия алыр аргазы чок болур. Ындыг улус «хөлегеден» үнүп, стажын садып алгаш, пенсия алыр эргезин чедип алырын хоойлуда көргөн. Чагаа хавынга акша ап турган база бот-хуузунда ажылдыг улус ынчалдыр садып ап болур.

Амгы хоойлу-биле баллдарны кижини боду дээш база өске кижини дээш садып алыр аргалыг. Чижээ, сагыш човангыр ашаа ажылдавайн олурап кадайының келир үдеги пенсиязы дээш камгаладылга дадывырларын төлөп болур.

Ол ышкаш стажты чүгле Россия хамаатылары эвес, өске-даа хамаатылар садып ап болуру көрдүнгөн. Албан пенсия камгаладылгазынче эки-тура-биле кирип, камгаладылга дадывырларын боттары төлөп болур улус:

- Россия девискээринден дашкаар ажылдап турар РФ-тиң хамаатылары;
- Россия девискээринде доктаамал азы түр када чурттап турар даштыкылар;
- Ажыл берикчизи камгаладылга дадывыры киирбейн турар өске кижидээш дадывырларын боттары төлээр улус.

Ниити үндезинге кырааны дээш пенсия тыпсырынга херек стажтын чартыындан көвей эвес камгаладылга стажын садып ап болур. Ол дээрге 5 чылдың стажын садып алыр дээни-дир. Маңаа 2015 чылдың январь 1-ден пенсия санаашкынын «**чаа пенсия формулазын**» езугаар чорудар апарганын сагындыраалы. Чаа формуланы киирген ужуру чүдел дээрге, 2015 чылга чедир хоойлу-биле кижиниң ажылдап каан стажы ооң пенсиязының хемчээлинге шоолуг салдар чедирбес турган. Ол чөптүг эвес дээрзи билдингир. Ынчангаш 2019 чылдан чогуур стаж 10 чылдан эвээш эвес (2024 чылдан – 15 чыл апаар) база чогуур пенсия баллдары херек (2019 чылда 16,2 балл, шилчилгелиг байдалдар езугаар 2025 чылдан 30 балл херек). Азы стажы улуг болган тудум, пенсиязының хемчээли база улуг болур.

Билип алыры чугула! Чүгле камгаладылгалыг стажты садып ап болур. **Соңгу чүк стажын садып алыры болдунмас!** Тываның чурттакчыларынга кырааны дээш хуусаадан эрте камгалалдыг пенсия тыпсырынга камгаладылгалыг стаж болгаш соңгу чүк стажы **катай-хаара херек!**

Амгы күштүг пенсия хоойлузун езугаар камгаладылгалыг стаж болгаш пенсия баллдарының санынга негелделер улгадып турар. Бөгүн ниити үндезинге кырааны дээш эвээш дизе 9 чыл стажтыг болгаш 13,8 пенсия баллдыг болур ужурлуг. А 2019 чылдың январь 1-ден – **10 чыл** камгалалдыг стажтыг болгаш **16,2 пенсия баллдыг** улус пенсия алыр эргелиг. Бир эвес стажы болгаш баллдары четпес болза, пенсия алыр үези соңгаарлай бээр. Ону пенсия назынының соонда 5 чыл иштинде чедип албас болза, кырааны дээш камгалалдыг пенсия эвес, а херээженнер 65, эр улус 70 хар чедерге, кырааны дээш социал пенсия тыпсыр.

Чугула чүүл! Бо чылын кижиде бодунуң пенсия агар санынче кайы хире дадывыр шилчидерин боду билер (2018 чылда – 59211 рубль, 2019 чылда – 35193 рубль). Ол ышкаш акшаны канчаар шилчидерин: хары угда бе, үзүктөп

бе, азы ай санында бе дээрзин кижиге боду шиитпирлээр. Шупту төлөттүнген дадывырлар Пенсия фондузунда кижиниң хуу агар санынга демдеглеттинер. Киирген дадывырларны ону төлөөн хүнүнден эгелеп санаар. Чижээ, кижиге эки-тура-биле камгаладылга дадывыры киирер дугайында билдиришишкени 01.10.2018 ч. бижээн болза, чыл төнчүзүнге чедир 3 айның төлевир түңүмүндүг болур: $59211,36 \text{ руб.} / 12 \text{ ай} * 3 \text{ ай} = 14802,84 \text{ рубль}$. Азы садып ап турар камгалалдыг стажы келир үдеги пенсиязынче эки-тура дадывырлар киирген хүнүнден эгелеп санаттынар дээни ол.

Стаж садып алырда чүнү канчаарыл? Бо таварылгада чурттап турар черинде РПФ-тиң девискээр органынга паспорттуг болгаш СНИЛС-тиг чедип келир. Камгаладылга дадывырларын чыл санында декабрь 31-ге чедир киирер ужурлуг. Ону хары угда, үзүктөп, айлап төлөп болур.

Тывада албан пенсия камгаладылганынче эки-тура-биле 2 кижиге кирип алган. Бирээзиниң пенсия үнеринге чедир ам-даа 9 чыл бар, 10 чыл 3 ай стажтыг. Ажылдавайн турар. Стажын дадывырлар төлөлгези-биле улгаттырып алыр деп шиитпирлээн.

**Россияның Пенсия фондузунуң
Тыва Республикада салбыры.**